

SAKİN ŞEHİRLERDE TOPLUMSAL KATILIM: SOMUT OLMAYAN KÜLTÜREL MİRASIN KORUNMASINDA KADINLARIN ROLÜ¹²³

Şule Yüksel ÖZMEN*

Haluk BİRSEN**

Özgül BİRSEN**

Öz

Cittaslow Hareketi doğaya zarar vermeden de kentlerin gelişebileceğini savunan bir yerel kalkınma modelidir. Bu model 70 kritere sahiptir ve bu kriterlerin bir boyutunu da kültürel unsurlar oluşturmaktadır. Cittaslow hareketinin dayandığı yavaş felsefesi somut olmayan kültürel mirasın korunmasıyla paralellik taşımaktadır. Bu çalışmada Somut olmayan kültürel mirasın korunmasında yavaş şehirlerde yapılanlar katılımcı gözlemlerle toplanan verilerle aktarılmıştır. Toplumsal katılım boyutu da 9 sakin şehirde 585 kadınla yapılan anketle ortaya konmuştur. Sonuç olarak somut olmayan kültürel mirasın aktarılmasında kadınların etkin rolü bulunduğu ve sakin şehirlerde buna yönelik çalışmalara da etkin katılım sağladıkları ortaya çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Cittaslow, sakin şehir, yavaş şehir, kültürel miras, kadın.

PUBLIC PARTICIPATION IN CITTASLOW CITIES: THE WOMEN'S ROLES IN CONSERVATION OF INTANGIBLE CULTURAL HERITAGE

Abstract

The Cittaslow Movement is a model of local development that advocates that cities can develop without harming nature. This model has 70 criteria and one dimension of these criteria constitute cultural elements. The slow philosophy of the Cittaslow movement is parallel to the preservation of intangible cultural heritage. In this study, what to protect intangible cultural heritages did in Cittaslow was transferred from data collected by participant observation method. The social participation dimension was also revealed by a survey of 585 women in 9 Turkish Cittaslow. As a result, females have an active role in conveying the intangible cultural heritage and it has been found that they are actively participating in the work in the Cittaslow.

Keywords: Cittaslow, slow city, cultural heritage, women.

¹ Geliş Tarihi: 30/05/2017 • Kabul Tarihi:18/06/2017

² Bu çalışma 8-21 Mayıs 2017 tarihleri arasında Berlin Humboldt Üniversitesi'nde düzenlenen Uluslararası Sosyal ve Beşeri Bilimler Konferansında sunulan bildirinin genişletilmiş özetidir.

³ Bu çalışma TÜBİTAK tarafından desteklenen 113K624 nolu SOBAG projesi çerçevesinde yapılmıştır.

*Doç. Dr., Karadeniz Teknik Üniversitesi İletişim Fakültesi syozmen@ktu.edu.tr

**Doç. Dr., Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi hbirsen@anadolu.edu.tr

*** Doç. Dr., Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi obirsen@anadolu.edu.tr

GİRİŞ

Cittaslow, 1999 yılında İtalya’da kurulmuş bir harekettir. Kelime kökeni İtalyanca “Citta (Şehir)” ve İngilizce “Slow (Yavaş)” kelimelerinin birleşmesiyle türetilmiştir. Küreselleşme karşıtı olarak ortaya çıkan yavaş hareketinin bir parçası olan, Cittaslow Hareketi doğaya zarar vermeden de kentlerin gelişebileceğini savunan bir yerel kalkınma modelidir. Yavaş şehir; tarihsel kentsel öğeleri korumak, çevre dostu teknolojilerden en üst düzeyde yararlanabilmek ve kenti katılımcı bir anlayışla yönetebilmek; yerel ürünlerine, sanatlarına, yemeklerine ve kültürlerine sahip çıkmak, tarihsel yapıyı, ekolojik ve çevresel özellikleri, kentsel dokuyu koruyarak, daha insanca, daha yaşanabilir ve sürdürülebilir bir geleceği katılımcı bir anlayışla tasarlamak anlamına gelmektedir

Küreselleşme dünyada tektip bir kültürel yaşam sunmuştur. Farklı kültürel unsurlar küreselleşmeyle aynı potada eritilmiş homojenleşmiş bir kültürel yapı ortaya çıkmıştır. Toplumsal yapıdaki tüm bu değişimlerin eskiye oranla çok daha hızlı gelişmesi, bugün gelinen noktada eski alışkanlıkların değişmesini, birçok kültürel değerlerin geride bırakılmasını tetiklemiştir. Yerel unsurlar terk edilmeye başlanmış, tüketim kültürünün dayatmasıyla ortaya çıkan kitle iletişim araçlarıyla da rıza üretimi sağlanan bir süreç girilmiştir. Yavaş hareketinin de çıkış noktası budur. Aynılaşan gündelik hayatın yerel dokularını korumasını içermektedir. İtalya’da 1986’da Roma’da İspanyol Merdivenleri olarak bilinen mevkide McDonald’s restoranının açılışını büyük bir protestoya sahne olmuştur. Gazeteci Carlo Petrini önderliğindeki bu protesto hareketi küresel restoran zincirlerinin yerel tatları yok ettiğine vurgu yapmaktadır. “fastfood” olarak adlandırılan hızlı yemek yeme kültürünün yerine hayattan zevk alarak ve tüm tatları hissederek yenilebilecek bir şeye bırakması gerektiğinin altını çizilen bu harekete “slow food” adı verilmiştir. SlowFood, bireylere yerel yemeklerin lezzetini keşfetmelerini söylemekte ve kaliteli yaşam için bireylerin kendinize zaman ayırması gerektiğine yönelik davranışı edinmesi çabalamaktadır. Her ne kadar başlangıcı ulus ötesi yemek zincirlerine karşı bir hareket de olsa, bugün geldiği nokta insan hakları bağlamında değerlendirilmesi gerekir. Zira, hareketin lideri Carlo Petrini sadece doymanın değil lezzet almanın da bir insan hakkı olduğunu savunmakta ve üretici haklarının korunmasının ve yaşam koşullarının iyileştirilmesinin gastronominin bir parçası olduğunu vurgulamaktadır. Yavaş yemek hareketinin felsefesi Yavaş Yemek’in, hem insanların kendi gelişimleri hem de dünyanın gelişimi için önemli olan, tüm insanların gıdalara ulaşabildiği ve gıdalardan keyif alabildiği bir dünya şeklinde tanımlanmıştır. Hareket, çokuluslu gıda endüstrilerinin kontrolsüz gücüne ve endüstriyel tarıma karşıdır ve yemeği kültürün en önemli parçası olduğunu söyleyerek kültür, siyaset, tarım ve çevrede dahil olmak üzere hayatın birçok yönüne katkısına işaret etmektedir (slowfood.com, 2016).

Bu hareketin sonrasında 1999’da Geir Berthelsen ve onun yarattığı “The World Institute of Slowness”, “Dünya Yavaşlık Enstitüsü”, “Yavaş Gezegen” şeklinde bir geniş görüş sunmuştur. Bu çerçevede de ortaya çıkan harekete “Yavaş Hareketi” adı verilmiştir. Yavaş hareketinin felsefesinin tüm unsurlarıyla Yavaş adlı kitabında yer veren Carl Honore (2008) yavaş hareketini “iletişim ve ulaşım teknolojilerinin hızla gelişmesiyle, bu hızlı gelişimin toplumsal hayatı dönüştürmesi bu dönüşümün insanların hayattan zevk alacak unsurları gözden kaçırmasını önlemektir” şeklinde tanımlamaktadır.

Yavaş kent (Cittaslow)

Kelime kökeni İtalyanca “Citta (Şehir)” ve İngilizce “Slow (Yavaş)” kelimelerinin birleşmesiyle oluşturulan yavaş şehir hareketi, Türkiye’de yavaş kelimesinin yarattığı olumsuz anlam nedeniyle sakin şehir olarak adlandırılmaktadır. 1999 yılında Orvieto

Kongresi'nden (Ekogastronomi kongresi) sonra onların heyecanına kapılan bir grup yerel yönetici kendine has bir yaşam şekli ve korunmaya muhtaç özel ürünleri bulunan bazı küçük şehirleri bir araya getirecek bir birlik kurmak istemiştir. Fikir, o dönemde Chianti'deki Greve kentinin belediye başkanı olan sosyal demokrat Paolo Saturnin'den çıkmıştır (Petrini ve Padovani 2011:156). İlk başlarda Ortviato, Positano ve Bre kentlerini kapsayan bir ağ kurulmuştur. Bu organizasyon kendine “cittaslow” adını vermiştir. Bu ağ giderek yaygınlaşmıştır. Bugün bu ağa dahil 30 ülkeden 233 şehir bulunmaktadır (Cittaslow Org). Cittaslow'un amacını Miele (2008:136) sakin şehirlerde yaşayanlar ve bu şehirleri ziyaret edenler için, iyi fikirler, deneyimler ve bilgi alışverişini sağlayarak yaşam kalitesini arttırmaya yönelik çalışmalar yapmak olarak ifade etmektedir. Cittaslow, nüfusu 50.000'nin altında olan kentlerin üye olabildiği, kentlerin kendi gelenek, göreneklerini, yemeklerini, tarihsel kimliklerini korumalarını öngören bir birliktir (<http://www.cittaslowturkiye.org/>).

Sakin Şehir Ağına Üyelik Süreci

Cittaslow ağına dahil olmak için öncelikle Cittaslow organizasyonu tarafından belirlenmiş kriterler mevcuttur. “Yavaş Şehir” olarak adlandırılmak için şehrin kontrol edilmesi, belirli aralıklarla da görevliler tarafından denetlenmesi gerekmektedir. “Cittaslow” bildirisi, gürültü kirliliğini ve trafiği kesmek, yeşil alanları ve yaya bölgelerini artırmak, yerel üretim yapan çiftçilerle bu ürünleri satan dükkân ve lokantaları desteklemek ve yerel estetik öğeleri korumak gibi sayısı 70'den fazla taahhüt içermektedir. Bu taahhütler çevre politikaları, altyapı politikaları, kent dokusunun kalitesinin artırılması, yerel üretimi koruma ve destekleme, konukseverlik ve farkındalık başlıkları taşımaktadır (www.cittaslow.org). Cittaslow olmak için yerine getirilmesi gereken kriterler; perspektif (**) ve zorunlu kriterler (*) olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Bu kriterler aşağıda sıralanmıştır (Pajo ve Uğurlu, 2015).

I)Çevre Politikaları

- 1) Hava temizliğinin yetkili kurumlarca denetlenmesi ve belgelenmesi, *
- 2) Su temizliğinin yetkili kurumlarca denetlenmesi ve belgelenmesi, *
- 3) Kentin içme suyu tüketiminin ulusal ortalamayla karşılaştırılması,
- 4) Kentsel katı atıkların ayrıştırılarak toplanması, *
- 5) Endüstriyel ve evsel biyolojik ayrışma çalışmalarının desteklenmesi,
- 6) Toplu kanalizasyon atık su arıtma tesisinin bulunması, *
- 7) Binalarda ve kamu kullanım alanlarında enerji tasarrufunun sağlanması,
- 8) Kamunun yenilenebilir enerji kaynaklarından enerji üretiminin sağlanması,
- 9) Görsel kirliliğin ve trafik kaynaklı gürültünün azaltılması,
- 10) Kamusal ışık kirliliğinin azaltılması, *
- 11) Hane başına elektrik enerjisi kullanımının azaltılması,
- 12) Biyo çeşitliliğin korunması,

II) Altyapı Politikaları

- 1) Kamu binalarına bağlı bisiklet yolları oluşturulması,
- 2) Bisiklet yollarının araç yollarıyla kilometre üzerinden karşılaştırılması, *
- 3) Metro ve otobüs durakları civarında bisiklet park yerlerinin yapılması,
- 4) Eko-ulaşım planının yapılması, *
- 5) Engelli vatandaşlara uygun mimari uygulamalar yapılması, *
- 6) Aile hayatı ve hamile kadınlara uyumlu planlar geliştirilmesi, *
- 7) Sağlık hizmetlerinin ulaşılabilirliğinin sağlanması,
- 8) Kent merkezlerindeki malların dağıtımında sürdürülebilirliğin sağlanması,
- 9) Şehir dışında çalışan şehir sakinlerinin oranının belirlenmesi, *

III) Kentsel Yaşam Kalitesi Politikaları

- 1) Kentin dışa bağımlılığını azaltacak planlar yapılması, **

- 2) Kente ait değerlerin iyileştirilmesi, kent merkezlerinin ve kamu binalarının değerlerinin artırılmasını sağlanması,
 - 3) Su kaynaklarını tüketmeyen ağaçlar seçilerek yeşil alanlar oluşturulması,
 - 4) Kentin daha yaşanabilir hale getirilmesi,
 - 5) Marjinal alanların değerlendirilmesi,*
 - 6) Vatandaşlara ve turistlere yönelik interaktif hizmetlerin geliştirilmesi teknolojiden yararlanarak verimliliğin artırılması, *
 - 7) Kişilerden oluşan sürdürülebilir mimari birimi oluşturulması, *
 - 8) Kentte internet kullanımının artırılması,*
 - 9) Kente zararlı kirleticilerin sürekli izlenmesi ve azaltılması,*
 - 10) Tele çalışmanın yaygınlaştırılması,
 - 11) Kişisel sürdürülebilir kentsel planlanmanın teşvik edilmesi,
 - 12) Sosyal altyapının destekleyici önlemler alınması,
 - 13) Kamusal sürdürülebilir kentsel planlanmanın teşvik edilmesi, *
 - 14) Kentteki yeşil alanların verimli bitkiler kullanılarak değerlendirilmesi,**
 - 15) Yerel ürünlerin ticarileşmesi amacıyla yerel ürün pazarı alanlarının yaratılması, *
 - 16) Atölyelerin korunması ve işlevsel hale getirilmesi, doğal/yerel alışveriş merkezlerinin oluşturulması,*
 - 17) Yeşil alanlarda belirlenenden fazla beton kullanımına karşı önlemler alınması,
- IV) Tarıma, Turizme, Esnaf ve Sanatkârlara Dair Politikalar
- 1) Agro-ekolojinin geliştirilmesi amacıyla düzenlemeler yapılarak projeler oluşturulması ve projelerin hayata geçirilmesi,**
 - 2) Kent esnaflarına veya sanatkârlarına ait el yapımı, etiketli veya markalı ürünlerinin korunması, patentlerinin alınması,*
 - 3) Geleneksel iş tekniklerinin ve zanaatların değerinin artırılması,*
 - 4) Kırsal bölgede yaşayanların hizmetlere erişimini kolaylaştırılması, kırsal bölgelerin değerini artırılması, *
 - 5) Kamuya ait okul kantini, restoran vb. yerel yiyecek ve içeceklerin hazırlanması veya satılması, *
 - 6) Kişisel kullanımda ve yemek sektöründe lezzet eğitimlerine ağırlık verilmesi, *
 - 7) Geleneksel ve kültürel etkinliklerin korunması ve değerlerinin artırılması, *
 - 8) Konaklama tesisleri kapasitelerinin artırılması,*
 - 9) Tarımda GDO kullanımının yasaklanması,
 - 10) Tarım alanları için imar planlarının oluşturulması,
- V) Misafirperverlik, Farkındalık ve Eğitim ile İlgili Planlar
- 1) Şehre gelenlerin güler yüz ile karşılanması, *
 - 2) Esnafların ve tur operatörlerinin farkındalığının artırılması, *
 - 3) Yavaş güzergâhların mevcut oluşturulması,
 - 4) Halkın yönetsel kararlara dâhil edilmesi,
 - 5) Eğitimcilere, yöneticilere ve çalışanlara Cittaslow temaları hakkında sürekli eğitim verilmesi, **
 - 6) Sağlık konusunda eğitim verilmesi,
 - 7) Yöre halkına Cittaslow'un anlamı ile ilgili olarak sistematik ve kalıcı eğitim verilmesi,*
 - 8) Yerel yönetim ile Cittaslow üzerine çalışan derneklerin aktif işbirliğinin sağlanması,
 - 9) Yerel yönetimlerin Cittaslow kampanyalarına destek olması, *
 - 10) Yazışmalarda Cittaslow logosunun kullanılması, *
- VI) Sosyal Uyum Politikaları
- 1) Azınlıklara yönelik ayrımcılığı engelleyici çalışmaların yapılması,
 - 2) Farklı etnik kökene sahip insanların aynı mahallede yaşamasının teşvik edilmesi,

- 3) Engelli kişilerin toplumsal yaşama uyumunun sağlanması,
- 4) Çocuk bakımının desteklenmesi,
- 5) Genç neslin istihdamı için tedbirler alınması,
- 6) Yoksulluk ile mücadele edilmesi,
- 7) Toplumsal ortaklıklar/sivil toplum kuruluşlarının kurulması ve sürekliliğinin sağlanması,
- 8) Farklı kültürlerin uyumunun sağlanması,
- 9) Halkın politikaya katılımının teşvik edilmesi,
- 10) Belediyenin kamu konut yatırımlarına öncülük etmesi,

VII) Ortaklıklara İlişkin Politikalar

- 1) SlowFood aktiviteleri ve kampanyaları için destek olunması;
 - a. Yerel bir “SlowFoodConvivium” oluşturulması,
 - b. İlk, orta ve lise düzeyindeki okullarda öğrencilerin tat ve beslenme konusunda bilinçlenmesi için eğitim programları oluşturulması ve uygulanması,
 - c. Okullarda sebze ve meyve bahçeleri oluşturulması, çocuklara yerel üretim bilincinin aşılması,
 - d. Yok olma riski altında bulunan ürünlerin korunması için projeler hazırlanması,
 - e. Yerel ürünlerin kullanımının desteklenmesi ve beslenme geleneklerinin gıda hizmeti veren tüm kuruluşlarca uygulanması için gıda eğitim programlarının düzenlenmesi,
- 2) Doğal ve geleneksel yiyecekleri SlowFood veya diğer kurumlar ile desteklemek;
 - a. Yöreye özgün, yerli ürün üretiminin desteklenmesi,
 - b. Gıda ile ilgili kurulmuş olan derneklerin yerel değerleri koruyacak şekilde hareket etmesinin sağlanması,
 - c. Eşleştirme projelerinin desteklenmesi, gelişmekte olan ülkelerde Cittaslow ve SlowFood felsefelerinin yayılması için ortaklıklar oluşturulması.
 - d.

Bir şehrin Sakin Şehir Ağı'na katılımı gerçekleştiğinde, o şehir, Sakin Şehir hareketinin logosunu ve Sakin Şehir markasını kullanma hakkına sahip olmaktadır. Sakin Şehirlerin logosu, sırtında şehri taşıyan salyangozdur. Salyangozun simge olarak seçilmesinin felsefi bir anlamı bulunmaktadır. “Salyangoz yavaş hareket eder. Hızlı olmak insanı akılsız ve düşüncesiz kılar. Yavaş hareket etmek bir erdemdir. Akıl ve ağırbaşlılığı ifade eder” (Yurtseven, Kaya ve Harman, 2010:24).

Resim 1: *Cittaslow logo*

Dünyada ve Türkiye’de yavaş şehirler

Cittaslow ağının merkezi İtalya'dır. 2017 Mayıs ayı itibariyle ağına dahil olmuş 30 ülkeden 233 şehir bulunmaktadır.

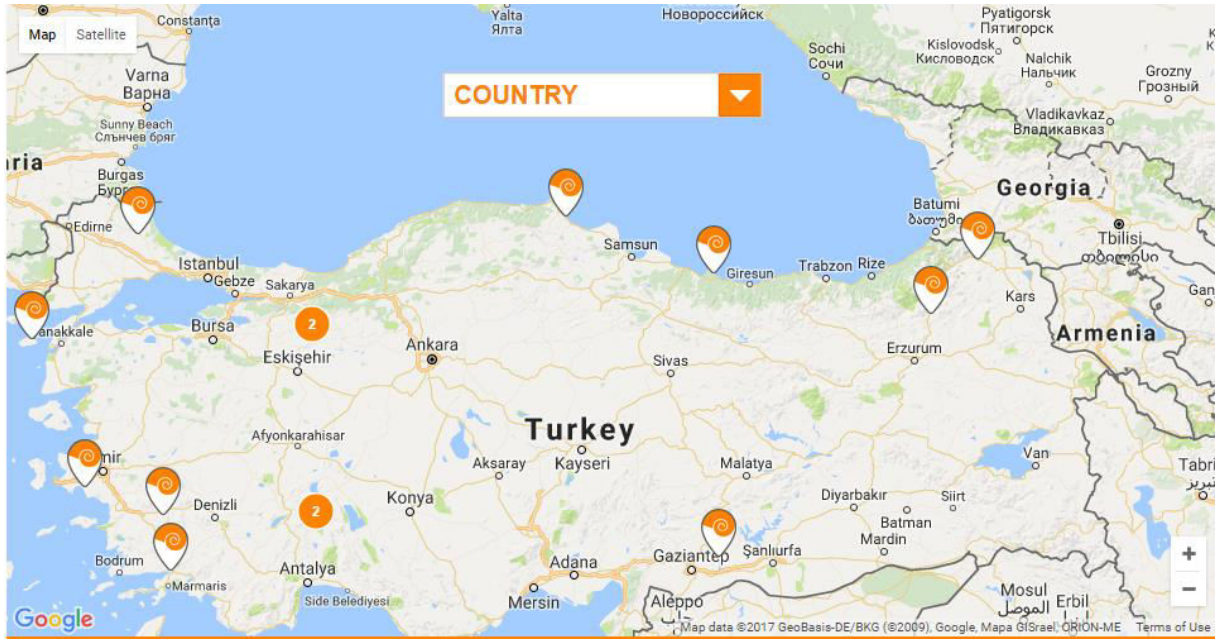

Resim 2: Dünyadaki cittaslow şehirlerinin haritası

Kaynak: cittaslow.org

Türkiye'de yavaş şehirler, neredeyse ülke coğrafyasının her noktasında görülebilmektedir. Ülkenin doğusunda, batısında, kuzeyinde ve güneyinde yavaş şehir seçilmiş kentler mevcuttur. Adaylık süreci devam eden ve aday olmayı düşünen, bu yönde başvurularını yapmakta olan, ya da başvurmak için hazırlanmakta olan şehirler bulunmaktadır. Şimdilik Türkiye'deki Sakin Şehirlerin sayısı on dördür (<http://cittaslowturkiye.org>). Bunlar:

1. İzmir Seferihisar (Türkiye sakin şehir başkenti),
2. Muğla Akyaka,
3. Çanakkale Gökçeada,
4. Şanlıurfa Halfeti,
5. Sakarya Taraklı,
6. Kırklareli Vize,
7. Isparta Yalvaç,
8. AydınYenipazar,
9. Ordu Perşembe,
10. Artvin Şavşat
11. Erzurum Uzundere
12. Sinop Gerze
13. Bolu Göynük
14. Isparta Eğirdir

Resim 3: Türkiye'deki cittaslow şehirlerinin haritası

Kaynak: cittaslow.org

Kültürel Miras ve Somut Olmayan Kültürel Miras

Kültürel miras, insanın binlerce yıllık yaşam tecrübesi içerisinde biriktirdiği, geliştirdiği, kuşaktan kuşağa aktararak günümüze getirdiği zenginlikler bütünüdür. Kültürel miras, tek bir mimari yapı ya da tarihi kalıntılar gibi maddi unsurları içeren formlarla; bunun yanı sıra örf, gelenek, görenek ve sözlü kültür unsurları da kapsamaktadır (Erkal, 2010). UNESCO Genel Kurulunda 16 Kasım 1972 yılında kabul edilen Dünya Kültürel Mirasının Korunması Sözleşmesine Türkiye 1983 yılında taraf olmuştur. Bu sözleşmede kültürel miras tarihi yapıları, sit alanlarını, doğal çevreyi ve insanlığın binlerce yılda meydana getirdiği somut kültürel yapıları ve bu kültürel yapı içerisinde yer aldığı doğal çevresi kültürel miras olarak tanımlamıştır (Oğuz, 2013).

Somut olmayan kültürel miras, ise toplulukların, grupların ve kimi durumlarda bireylerin, kültürel miraslarının bir parçası olarak tanımladıkları uygulamalar, temsiller, anlatımlar, bilgiler beceriler ve bunlara ilişkin araçlar, gereçler ve kültürel mekanlar anlamına gelir. Kuşaktan kuşağa aktarılan bu somut olmayan kültürel miras, toplulukların ve grupların çevreleriyle doğayla ve tarihleriyle etkileşimlerine bağlı olarak, sürekli biçimde yeniden yaratılır ve bu onlara kimlik ve devamlılık duygusu verir; öylece kültürel çeşitliliğe ve insan yaratıcılığına duyulan saygıya katkıda bulunur (Oğuz, 2013:63)

Somut olmayan kültürel mirasın korunması konusunda iki sözleşme ön plana çıkmaktadır:

1. Somut olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi (17 Ekim 2003),
2. Kültürel İfadelerin Çeşitliliğinin Korunması ve Geliştirilmesi Sözleşmesi (20 Ekim 2005).

2003 yılında UNESCO tarafından ortaya konan Somut olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesinin (SOKÜM) temelleri 1989 yılında Geleneksel ve Popüler Kültürün Korunması Tavsiye Kararına dayanmaktadır. Bu tavsiye kararında her geçen gün kitle kültürü karşısında eriyip giden geleneksel kültürün korunmasına vurgu yapılmıştır. Gerek 2003

gerekse 2005 yılındaki bu sözleşmeler küreselleşmeyle tek-tipleşen kültürel alana karşı ve yerel geleneksel kültürlerin korunmasının önemine işaret etmektedir.

Somut olmayan kültürel mirasların ortaya çıktığı alanlar:

- a) Somut olmayan kültürel mirasın aktarılmasında taşıyıcı işlevi gören dille birlikte sözlü gelenekler ve anlatımlar
- b) Toplumsal uygulamalar, ritüeller ve şölenler
- c) Doğa ve evrenle ilgili bilgi ve uygulamalar
- d) El sanatları geleneğidir.

Türkiye özelinde somut olmayan kültürel miras sayılacak unsurları sıralamak gerekirse;

İnsan doğa ilişkileri çerçevesinde; yerleşim birimleri, konutlar, konutlarda kullanılan araçlar, geleneksel düşünce, geleneksel ölçme biçimleri (gün bilgisi vs.) gibi unsurlar sayılabilir. Üretim biçimleri bakımından geleneksel araçlar, mülkiyet birim sayısı ve kullanımı, geleneksel hayvancılık, geleneksel toplayıcılık, avcılık, ormancılık, örmecilik, marangozluk; tüketim biçimleri bakımından, geleneksel alışveriş (bakkal, celep, pazarcı vb.) alışverişe ilişkin adetler (doğrultma, ıslatma, pazarlık, siftah vb.) şeklinde sıralanmaktadır. Beslenmeye yönelik olan unsurlar, besin türleri, yemek türleri, özel gün yemekleri, yemek pişirme biçimleri, kışık besin hazırlama, alkollü ve alkolsüz içecek yapımı nitelikler taşımaktadır. Geleneksel giyim kuşam, bağlama şekil ve teknikleri (poşu bağlama, kuşak bağlama, tastar bağlama vs) de somut olmayan kültürel miras kapsamındadır. İnsan-insan ve insan-toplum ilişkileri çerçevesinden bakıldığında; kültürleme kapsamında yaygın eğitim, çocuk oyunları ele alınırken, iletişim ve haberleşme kapsamında; beddualar, alkışlar, lakaplar, küfürler, okuntular birer somut olmayan kültürel miras öğeleridir. Düzenlenmiş toplumsal ilişkiler de somut olmayan kültürel miras içindedir. Bu bağlamda evlilik, akrabalık, kan kardeşliği, süt kardeşliği, kirvelik gibi sanal akrabalıklar, inançlar, hukuki unsurlar, seğmenlik, ahilik gibi örgütler bu kapsam da değerlendirilmektedir. Halk edebiyatı ve seyirlik halk oyunları (meddah, karagöz, cirit, güreş vb.) halk dansları, çalgılar, halk hekimliği (ocaklık, sınıkcılık, hacamatçılık) gibi unsurlar da vardır. Toplumda kalıplaşmış düzenli ilişkiler çerçevesinde bakıldığında; töreler, törenler, bayramlar, uğurlamalar, karşılama, ürün ve kutlama törenleri, ad koyma, diş hediği gelenekler de somut olmayan kültürel miras içine girmektedir (Çankaya, 2006: 19-31).

Araştırma Yöntemi

Çalışma TÜBİTAK tarafından desteklenen “İletişim Çağında Frene Basmak: Yavaş Şehirlerin Çevre İletişimi Bağlamında Analizi, Çevresel Toplumsal Katılım, İşbirliği Ve Uzlaşma Stratejilerinin Yavaş Şehirlerde Nasıl Sağlandığının Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma” çerçevesinde hazırlanmıştır. Bu kapsamda Türkiye'nin dokuz yavaş şehrine gidilmiş katılımcı gözlem yöntemiyle veri toplanmıştır. Aynı zamanda sakin şehirlerde yaşayan kadınlarla yapılan anketle bu kadınların sakin şehir ve kültürel miras konusuna bakış açıları ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Bulgular ve Yorum

Sakin şehirlerde kadınların somut olmayan kültürel mirasın korunmasına yönelik katkıları araştırılırken 2 açıdan veriler analiz edilmiştir. İlk aşamada kültürel miras ve somut olmayan kültürel mirasın korunması yolunda, el işleri, kültürel değerler, üretim çeşitleri ve tipleri, yöreye ilişkin unsurların korunması gibi sakin şehir kriterlerinde de yer alan unsurlara sakin şehirlerdeki kadınların bakış açısı aktarılmıştır. Dokuz sakin şehirde 585 kadına anket yapılmıştır. İkinci aşamada da somut olmayan kültürel mirasın korunmasına yönelik olgular örnek olaylar üzerinden açıklanmıştır.

Tablo 1. Kültürel Değerlerin Korunması

Şehir	Kültürel değerlerin korunmasını sağlamıştır				Toplam
	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Yanıtsız	
Seferihisar	94	30	23	7	154
Taraklı	23	3	2	1	29
Yenipazar	28	5	9	1	43
Halfeti	37	6	10	1	54
Akyaka	16	2	11	0	29
Vize	69	12	12	4	97
Gökçeada	20	23	2	2	47
Yalvaç	63	13	14	2	92
Perşembe	21	7	11	1	40
Toplam	371	101	94	19	585

Sakin şehir unvanının kültürel değerlerin korunmasına yönelik olarak katkı sağlayıp sağlamadığına yönelik olarak sorulan soruya anket yapılan tüm sakin şehirlerdeki kadınlar katkı sağladığını belirtmişlerdir.

Tablo 2. Kadın Girişimci Sayısı

Şehir	Kadın girişimci sayısı artmıştır				Toplam
	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Yanıtsız	
Seferihisar	106	30	11	7	154
Taraklı	23	2	3	1	29
Yenipazar	25	4	14	0	43
Halfeti	37	7	9	1	54
Akyaka	17	3	8	1	29
Vize	52	20	23	2	97
Gökçeada	32	9	4	2	47
Yalvaç	39	19	33	1	92
Perşembe	13	7	17	3	40
Toplam	344	101	122	18	585

Örnek olaylarda anlatılacağı üzere sakin şehirlerde kadın girişimciliği önemli yer tutmaktadır. Özellikle yerel ürünlerin üretilmesi ve pazarlanması noktasında kadınların başrol oynadığı görülmektedir. Bu konuya ilişkin kadınlara görüşleri sorulduğunda özellikle belediyelerin bu konudaki toplumsal atılımına yönelik faaliyetleri değerlendirilmesi çerçevesinde ele alındığında kadın girişimciliğinin arttığı görülmektedir. Sungur (2013) ve Özmen (2016) tarafından yapılan çalışmalarıyla ortaya koydukları bu doğrultudaki saptamalarının yapılan anket sonucunda sakin şehirlerin kadınları tarafından da paralellik taşıdığı görülmüştür.

Tablo 3. Organik Tarım Desteği

Şehir	Organik tarım desteklenmiştir				Toplam
	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Yanıtsız	
Seferihisar	95	32	21	6	154
Taraklı	15	7	5	2	29
Yenipazar	32	0	11	0	43
Halfeti	21	17	16	0	54
Akyaka	11	6	11	1	29
Vize	40	28	27	2	97
Gökçeada	43	1	2	1	47
Yalvaç	40	28	21	3	92
Perşembe	11	11	16	2	40
Toplam	308	130	130	17	585

Üretim biçimleri birer somut olmayan kültürel mirastır. Organik üretim biçimi olarak adlandırılan üretim biçimi de geleneksel üretim biçimleriyle paralellik taşımaktadır. Endüstriyel tohum ve gübre kullanılmayıp tamamen yerel tohum ve organik gübre

kullanılması organik tarımın temelini oluşturmaktadır. Kadınların bu yöndeki görüşlerine bakıldığında bu yönde bir çaba olduğu ama tam olarak gerçekleşmediği anlamı çıkmaktadır. Bu araştırmanın çatısını oluşturan TÜBİTAK projesi çerçevesinde yapılan görüşme ve saha çalışmalarında da organik tarım olduğunun henüz deneme aşamasında olduğu buna ilişkin yatırımların gerekli düzeyde olmadığı görülmüştür. Bu ankette bu saptamaları doğrular niteliktedir.

Tablo 4. El Sanatlarına Yönelik İlgi

Şehir	El sanatlarına yönelik ilgiyi artırmıştır				Toplam
	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Yanıtsız	
Seferihisar	109	22	14	9	154
Taraklı	18	5	5	1	29
Yenipazar	28	2	10	3	43
Halfeti	45	2	5	2	54
Akyaka	20	2	7	0	29
Vize	49	24	19	5	97
Gökçeada	21	19	3	4	47
Yalvaç	47	28	15	2	92
Perşembe	13	9	17	1	40
Toplam	350	113	95	27	585

Somut olmayan kültürel miras öğelerinden biri de el sanatlarıdır. Sakin şehirlerde yaşayan kadınların sakın şehir olduktan sonra el sanatlarına verilen önemin arttığı görüşünde olduğu yapılan anketle ortaya çıkmıştır.

Tablo 5. Şehrin Tarihi Dokusunun Sahiplenilmesi

Şehir	Şehrin tarihi dokusu sahiplenilmiştir				Toplam
	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Yanıtsız	
Seferihisar	86	30	29	9	154
Taraklı	22	4	2	1	29
Yenipazar	25	5	13	0	43
Halfeti	33	12	9	0	54
Akyaka	12	4	13	0	29
Vize	68	12	14	3	97
Gökçeada	32	10	3	2	47
Yalvaç	61	12	16	3	92
Perşembe	15	10	14	1	40
Toplam	354	99	113	19	585

Bir şehrin tarihi dokusu o şehrin kültürel mirasları içinde yer almaktadır. Tarihi ve doğal kültürel mirasın sahiplenilmesi somut olmayan kültürel mirasın da sahiplenilmesi için önemli bir adımdır. Yapılan ankette kadınlar genel olarak bu görüştedir. Sadece Perşembe ve Akyaka'da yaşayan kadınlar bunun tersi görüş bildirmişlerdir.

Tablo 5. Yöreye İlişkin Ürünlerin Korunması

Şehir	Yöreye ilişkin ürünler korunmuştur				Toplam
	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Yanıtsız	
Seferihisar	105	17	23	9	154
Taraklı	24	2	2	1	29
Yenipazar	30	6	7	0	43
Halfeti	37	6	10	1	54
Akyaka	12	2	15	0	29
Vize	60	18	17	2	97
Gökçeada	39	3	3	2	47
Yalvaç	51	19	21	1	92
Perşembe	15	9	14	2	40
Total	373	82	112	18	585

Sakin şehirlerde yöreye ilişkin ürünleri korunmuştur görüşüne katılma durumlarına bakıldığında Akyaka ve Perşembe dışındaki sakın şehirlerdeki kadınlar bu yargıya katılmaktadır.

SOKÜM ve Sakin Şehirler

Bu bölümde ele alınan unsurlar katılımcı gözlem yöntemiyle elde edilen verilerle sağlanmıştır. Somut olmayan kültürel miras içinde önemli bir yer eden unsurlardan bir tanesi insan hazineleridir. Bu konuya ilişkin olarak Yalvaç İnsan Birikimleri ve Seferihisar'ın Çınarları adlı kitaplar yayınlanmış ve kayıt altına alınmıştır. Kayıt altına alınan bir diğer somut olmayan kültürel miras da Kırklareli Manileri kitabıyla mani ve deyişlerin olduğu kitaptır. Bu kitapta Vize özelinde kullanılan manilere de yer verilmiştir. Bir başka kayıt altına alınan somut olmayan kültürel miras unsuru ise Gökçeada'ya aittir. Gökçeada'nın sakin şehir olmasında Gökçeada'da yer alan 18 Mart Üniversitesi Gökçeada Meslek Yüksel Okulu'nun katkısının büyük olduğu vurgulanmaktadır. Bu üniversitenin hocalarından Rıdvan Yurtseven tarafından hazırlanan Slow Food ve Gökçeada: Bir Yönetmelik Yaklaşım başlıklı çalışma sözlü tarih çalışmasıdır. Ada halkıyla özellikle Rum kökenli halka yapılan görüşmeler “geleneksel değerlere dönüş” başlığıyla aktarılmıştır. Adaya ilişkin somut olmayan kültürel miras değerleri aktarılmıştır.

Ev içi işlerin dışarıya aktarılması olarak nitelendirebileceğimiz yemek konusu gerek yapım teknikleri gerek yapımında kullanılan malzemeler bakımından SOKÜM niteliğindedir. Bu işte özellikle kadınların hakimiyeti görülmektedir. SOKÜM ilişkin sakin şehirlerdeki diğer bir başlık da yemek kültürü üzerinedir. Bu konuya ilişkin olarak; Yalvaç yemekleri adında bir kitap çıkarılmış ve yöresel yemekler kayıt altına alınmıştır. Seferihisar'da ise Sefertası adı altında bir lokanta kurulmuş bu lokantada yerel yemekler sunulmuştur. Yenipazar'da belediyenin internet sitesinde Yenipazar yemeklerinin ayrıntılı tariflerinin yer aldığı bir bölüm yer almaktadır. Halfeti'de meyveli yemekler festivali ile meyve ile hazırlanan yemeklerin kültürel aktarımı sağlanmaya çalışılmaktadır. Vize'de de slow food festivali yapılarak yöresel yemeklerin tanıtımı yapılmaktadır. SOKÜM olarak değerlendirilecek bazı özel yiyecekler de bulunmaktadır. Bunlardan bir tanesi Taraklı'daki Uhud tatlısıdır. Adının tatlı olmasına rağmen hiçbir şekilde içinde şeker kullanılmayan bu tatlı buğdayım çimlendirilmesiyle yapılmaktadır. Yapılış şekli ve niteliği bakımından bir SOKÜM olarak değerlendirilebilecek Uhud tatlısında kadın emeği yoğun şekilde kullanılmaktadır. Perşembe'de Mayıs Yedisi festivali, Cevizli helvanın yapılışı, yöresel otlara verilen isimler bunların kayıt altına alınması SOKÜM çerçevesinde değerlendirilecek çalışmalardır. Taraklı'da ahşaptan yapılan eşyalar, geleneksel yöntemle dokunan Taraklı bezi, Uhud tatlısı, köpük tatlısı yapımı SOKÜM kapsamında değerlendirilebilmektedir. Seferihisar'da da SOKÜM kapsamında değerlendirilebilecek çalışmalar vardır. Tohum takas şenliği ve yerel tohumlarla üretimin desteklenmesi, yine karakılçık buğdayından geleneksel yöntemlerle ekme yapımı, Almola peyniri yapımı bu kapsamdadır. Bunun yanı sıra tüm sakin şehirlerde özellikle kadın emeğinin yoğun olarak görüldüğü nakış, işleme, oya gibi el sanatlarının da korunduğu görülmektedir. Müzik de SOKÜM kapsamında yer almaktadır buna yönelik olarak özellikle Yenipazar halk kahramanı olan Yörük Ali adına yakılan ve söylenen türküler derlenmiş kayıt altına alınmıştır.

SONUÇ

Yavaş felsefesinin amacı ile somut olmayan kültürel mirasın korunmasına yönelik yapılan çalışmalar paralellik taşımaktadır. İki de geçmişten bugüne gelen değerlerin korunmasını sonraki kuşaklara aktarılmasını ve bu değerlerin gündelik hayatımızın bir parçası olmasını hedeflemektedir. İnsan hazineler, yöresel yemekler, türküler maniler, el sanatları, üretim biçimleri somut olmayan kültürel mirasın bir parçasıdır tüm bunların yaşantının bir parçası olmasını sağlayan çalışmalar sakin şehir kriterleri içinde yer almaktadır. Türkiye'de 2017 yılı itibarıyla sayıları on dördü bulan sakin şehirlerde de sakin şehir kriterlerini sağlamak amacıyla yapılan çalışmalar somut olmayan kültürel mirasın da korunmasını sağlamaktadır.

Bu çalışmaların öznesinde çoğunlukla kadınların bulunduğu görülmektedir. Nasıl ki kültür anadil aracılığıyla aktarılmaktadır, somut olmayan kültürel mirasın aktarılmasında da kadınların etkin rol üstlendikleri görülmüştür. Sakin şehirde yaşayan kadınlar somut olmayan kültürel miras varlığı olarak adlandırılacak unsurları kazanç kapısı haline getirmiştir. Özellikle el sanatları, yemek vs. gibi şeylerle kazanç elde edip bu konuda girişimcilik gösteren kadınları diğer kadınlar örnek almış ve kooperatifleşerek kurumsallaşmışlardır. Bu kurumsallık da somut olmayan kültürel mirasın korunmasını sistematik hale getirmiştir. Kadınlar gelir elde ettikçe bu yönde davranış sergilemiş ve bu sayede somut olmayan kültürel mirasın korunması sürdürülebilir olmuştur.

KAYNAKÇA

- Çakır, A. (2014). *Kırklareli Manileri*. Vize Belediye Başkanlığı Yayınları.
- Çankaya, E. (2006). Somut Olmayan Kültürel Mirasın Müzecilik Bağlamında Korunması. Yıldız Teknik Üniversitesi SBE Müzecilik ABD Yayınlanmamış YL Tezi.
- Erciyas, S. (2013). *Seferihisar'ın Çınarları 1*. İzmir: Seferihisar Belediyesi.
- Erkal, H. (2010). UNESCO Yaşayan İnsan Hazineleeri Ulusal Sistemleri'nin, Somut Olmayan Kültürel Mirasın Yaşatılmasına Ve Gelecek Kuşaklara Aktarılmasına Etkisi Üzerine Bir İnceleme. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Halkbilimi Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Honore, C. (2008). Yavaş. (Çev: G. Esen). Alfa Yayınları, İstanbul.
- Miele, M. (2008). Cittaslow: producing slowness against the fast life. *Space and Polity*, 12(1), 135-156.
- Oğuz, Ö. M. (2013). *Somut Olmayan Kültürel Miras Nedir?* (2. Basım), Geleneksel Yayınları: Ankara.
- Özmen, Ş.Y., (2016). *Sakin Şehirler Ve Kadın Girişimciliği*. 2016 Hoca Ahmet Yesevi Yılı Anısına Uluslararası Türk Dünyası Eğitim Bilimleri ve Sosyal Bilimler Kongresi, Antalya, Türkiye, 1-4 Aralık 2016, 395-407.
- Pajo, A. ve Uğurlu, K. (2015). Cittaslow kentleri için slow food çalışmalarının önemi. *Electronic Journal of Vocational Colleges*, Aralık, 65-73.
- Petrini, C. and Padovan, i G. (2011). *Slow Food Devrimi*. Ankara: Sinek Sekiz Yayınevi.
- Sungur, Z. (2013). Türkiye'nin sakin şehirlerindeki kadın girişimciliğine sosyolojik bir bakış. *International Conference On Eurasian Economies*, 641-648.
- Yurtseven, R., Kaya, O., Harman, S. (2010). *Yavaş Hareketi*. Detay Yayıncılık: Ankara.
- Yurtseven, R. (2007). *Slow Food ve Gökçeada: Bir Yönetmel Yaklaşım*. Detay Yayıncılık: Ankara.
- www.slowfood.org
- www.cittaslow.org
- www.cittaslowturkiye.org

<http://www.theworldinstituteofslowness.com/>